

Un telescopi i un microscopi. Com sostenim les arts en viu des de l'Administració pública?

Text > **TENA BUSQUETS COSTA**, coordinadora de l'Equip d'Arts Escèniques de l'Àrea d'Educació i Cultura de l'Ajuntament d'Olot i la direcció artística del festival Sismògraf

Entre l'any 1989 i gairebé el 2000, es va mantenir activa la Xarxa de Teatres Públics Municipals de Catalunya, una iniciativa que havia sorgit a partir de la necessitat dels professionals dels teatres de ciutats d'arreu de Catalunya

de tenir un espai de treball, intercanvi i coneixement relatiu a les arts escèniques del país. Ja en aquell moment, a part de ser membres actius de la Xarxa, els i les que treballàvem en els equipaments municipals de les comarques de Girona (alguns de nous i alguns de

ple en obres de reforma, perquè també era el moment del Pla d'equipaments culturals, durant el qual molts ajuntaments en van recuperar o reformar) vam organitzar el Salabret, és a dir, la nostra pròpia subxarxa territorial. Aquest bocí d'història només és per

>> Alguns dels assistents a les trobades del Mercart, cada primer dilluns de mes al Teatre Principal d'Olot. (Foto: MARTÍ ALBESA)

>> Esperant Godot, espectacle de Xavier Rusalleda a Can Barberí, taller dels arquitectes RCR a Olot. (Foto: TEATRE PRINCIPAL D'OLOI)

Les polítiques culturals clàssiques, sorgides amb l'estat del benestar després de la Segona Guerra Mundial, comencen a mostrar-se insuficients o obsoletes per entendre el nostre context

posar en antecedents una manera de fer, aquí al nord-est: pocs projectes s'escapen d'aquesta lògica de cooperació dins l'àmbit públic, que pot anar des de senzillament compartir informació sobre els programes que cadascú porta a terme fins a generar-ne de comuns. Els últims anys, a més, en aquesta manera de fer amb els altres s'incorporen també creadors i creadores i altres agents (que fan producció, mediació, que treballen en entorns comunitaris o educatius...). I així es produeix tot el que és comú. És una manera de construir la idea de comunitat, del públic i del que és públic sense que

siguin només idees, sinó també maneres de fer, actuar i gestionar.

És evident, però, que ni hi som totes amb la mateixa intensitat ni tenim unes institucions que permetin aquestes mirades. Encara més, tenim unes administracions impermeables a les lògiques culturals, que afegeixen protocols, procediments, permisos, signatures i, sobretot, interpretacions estretes i tortuoses de la jurisprudència que, per evitar fraus en la contractació, han convertit qualsevol intent subversiu en un expedient sancionador.

Però som aquestes mateixes institucions les que hem de vetllar perquè les arts i la cultura s'esdevinguin, en un context de drets culturals, col·locant les persones al centre. Les polítiques culturals clàssiques, sorgides amb l'estat del benestar després de la Segona Guerra Mundial, que s'han allargassat fins a l'actualitat sense variar gaire, comencen a mostrar-se insuficients o obsoletes per entendre el nostre context; ja no ens hauria d'interessar tant oferir cultura des de la institució il·lustrada i paternalista, sinó començar a considerar-la un dret fonamental de les persones, un exercici de drets per part de la ciutadania. Alfons Martinell, director honorífic de la Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona entre

moltes altres notorietats, té estudis molt interessants sobre aquest tema, entre els quals destaca l'informe de la Fundació Alternativas «Els drets culturals: cap a una nova generació de polítiques públiques», en el qual conclou que cal començar a considerar els drets humans i els drets culturals com un marc de referència imprescindible per a les polítiques culturals.

Estar quiet en un edifici pompós

I mentrestant, mentre volem fugir d'aquesta visió ja caduca, què passa als equipaments escènics municipals? Doncs que continuem fent entrar la gent dins uns edificis sovint pomposos, la fem estar quieta, en silenci, a les fosques... I per aconseguir haver-hi entrat ha calgut que, amb prou temps d'antelació, s'hagi adquirit una entrada, sovint a través d'una plataforma en línia que li ha afegit uns euros de comissió al preu.

Com fem viure això tan antic que és el teatre amb la necessitat actual que tenim d'assumir la pràctica escènica com un procés contemporani, simbòlic i material de construcció individual i social, de construcció de ciutadania? Recuperar la noció d'hospitalitat en els equipaments escènics, fer-los habitables i quotidians per als i per a les habitants dels pobles i ciutats;

fer que s'hi sentin legítims i segurs comença per la proposta artística, però continua amb la comunicació, la tècnica, l'acollida... És a dir, implica tot l'equip (gran o petit) que estigui vinculat a l'equipament.

A Girona us enteneu perquè «totes sou al·lotes», ens va dir un conegut periodista cultural, referint-se a les persones que som ara mateix al capdavant dels equipaments escènics municipals de la majoria dels pobles i ciutats de les comarques de Girona. Potser sí, potser perquè, a més de dones, som d'edats i procedències diverses; potser perquè tant si som dones com algun home (que també n'hi ha), la perspectiva feminista és compartida i això vol dir, abans que res, posar les persones al centre. I les persones (el públic, els creadors i les creadores, els equips humans dels teatres) ens retornen a la perspectiva de drets culturals.

Els equips que som al capdavant de la majoria dels equipaments es-

cènics municipals de les comarques de Girona, ara mateix, intercanviem coneixement, compartim reptes, i també fortaleces i debilitats. Tenim projectes innovadors, treballem amb les idees d'educació i comunitat molt fortament, incorporem les pràctiques artístiques a la nostra oferta cultural i acompanyem el teixit creatiu local. No voldria haver de fer explícit, perquè ho comporta encapçalar un projecte cultural públic, que, a més, ho fem des d'una perspectiva feminista, inclusiva i sostenible. I des d'una praxi professional ètica.

Ara bé, ho fem també amb uns equips petits o fins i tot minúsculs (això vol dir programar, administrar, produir, gestionar, i finalment, tallar les entrades quan entra el públic, tot en una única persona), sovint dins ajuntaments que no acaben d'entendre com gastem els diners, amb administracions supramunicipals que encara no han resolt els marcs legals o

de suport financer que ens serien necessaris, i sotmesos als embats d'uns representants polítics que, sovint per desconeixement, no acaben d'ajudar a fer créixer els projectes.

Tot i això, els equipaments escènics de les comarques de Girona estan ben connectats i treballen en xarxa entre ells i amb altres projectes del país i internacionals. Els teatres de Figueres, Girona i Olot, per exemple, formen part de la Xarxa Transversal, que agrupa deu ciutats catalanes que promouen les arts i la cultura com a eix central del seu projecte municipal. Gràcies a aquesta pertinença, formen part de dos projectes internacionals, un de pirinenc transfronterer de circ i un d'uropeu d'arts vives contemporànies. Ambdós són uns espais d'aprenentatge molt potents, que no només permeten portar a aquestes ciutats espectacles internacionals més fàcilment i amb una economia d'escala, sinó també compartir pro-

>> Imatge de l'espectacle de creació comunitària Labranza, del Colectivo Lamajara. (Foto: FESTIVAL SISMÒGRAF 18. MARTÍ ALBESA.)

>> Wasted, *espectacle d'Íntims Produccions a la discoteca Saint Trop de Lloret de Mar, a l'Espai Off de la programació del Teatre de Lloret del 2016.* (Foto: TEATRE DE LLORET)

L'espai local, per una raó òbvia de proximitat, és clau en la formació de les noves polítiques culturals, dels nous models de gestió i de governança dels equipaments

jectes de mediació cultural i de pràctiques artístiques.

Celrà, Porqueres, Figueres i Lloret, en un altre context, han participat activament en el projecte Pro 365 Sismo, juntament amb una desena d'altres programadores de Catalunya: durant un any, tenien un acompanyament professional per endinsar-se en el coneixement més exhaustiu de la dansa contemporània, al mateix temps que podien assistir a festivals nacionals i internacionals. Celrà, a més, ha repetit amb Esfera Circ.

La professionalització necessària

Aquestes xarxes i projectes permeten que els professionals de les arts escèniques puguin estar en formació permanent, la qual cosa porta inevitablement a repensar i a millorar els mateixos projectes en clau local.

L'acompanyament als creadors i les creadores locals, als amateurs, però sobretot als professionals o en vies de professionalització, és una tasca important que cal desenvolupar des de

l'espai local. Si bé els equipaments escènics municipals són força incompatibles amb el fet d'oferir residències de creació o tècniques pel volum de les activitats que s'hi porten a terme (programacions regulars, escolars...), la recent emergència del nou projecte d'El Canal de Salt ha ajudat molt en aquest sentit, proposant coproduccions, beques i residències, acollint produccions i coproduccions i posant a disposició del col·lectiu escènic els seus equipaments, el seu equip tècnic i els seus espais per tal que la comunitat d'artistes pugui crear, i desenvolupar o polir les creacions. Però no només les relacions que s'estableixen amb creadors i creadors són a partir de l'ús d'un espai, sinó que hi ha altres tipus d'acompanyaments, projectes de llarga trajectòria com el tàndem que fa la companyia de dansa contemporània Cobos-Mika amb el teatre La Gorga de Palamós, o tota la feina que fa l'equip d'escèniques de Banyoles a la Factoria amb les companyies locals; també directament la inclusió en la programa-

ció de les companyies locals, com els projectes Talent Jove i Talent Km0 del Teatre El Jardí de Figueres. A Olot, fa no gaire hem creat la Comunitat TPO, que és un espai informal de trobada entre les companyies locals i l'equip municipal d'arts escèniques, amb la intenció de crear-nos un espai físic i mental comú, segur i habitable.

Una altra fortalesa són les programacions mateixes, que, a banda de les produccions més convencionals, contenen, a la majoria dels teatres, altres línies amb propostes de més risc, més híbrides, més contemporànies. Seria el cas del ja històric LAP (L'Altra Programació) del Teatre Principal d'Olot, del Desembre en Dansa de Celrà, de l'Espai Off del Teatre de Lloret, una gran part de la programació de Porqueres o de la Jonquera, els Formats Factoria de Banyoles o els Paranormals del Municipal de Girona, que han irromput amb molta força: unes programacions que comparteixen una mirada més transversal a les arts vives, i que aporten una obertura de públics molt important als teatres.

D'altra banda, tot el que anomenem programacions expandides contribueix també a posicionar les propostes escèniques més a prop de la ciutadania: escoles de l'espectador a Figueres, bars *queer* a Girona, els AfterLAP a Olot... També ho fan altres propostes adreçades als nens, nenes i adolescents, tant en l'àmbit educatiu com fora de l'escola: el Connectats al Teatre de l'Espai Ter de Torroella de Montgrí o el Vestíbul dels Tits a Figueres en serien dues mostres.

L'espai local, per una raó òbvia de proximitat, és clau en la formació de les noves polítiques culturals, dels nous models de gestió i de governança dels equipaments i dels projectes culturals. La pràctica escènica (qualsevol pràctica artística) és fonamental per generar context i per esdevenir un element (re)generador i sacsejador de les comunitats locals, alhora que impacta directament en la innovació social i en valoració de sentiments de pertinença positius. Des de l'àmbit públic, armades amb un telescopi per veure els altres i veure-hi lluny, però també amb un microscopi per estar atentes al nostre propi context, hem de continuar treballant per augmentar l'índex de felicitat ciutadana, per construir una ciutadania millor.